

Onlara günəşi bütöv göstərək...

Dünyanın hər yerində uşaqlar daha çox xoşbəxt olmaq, ata-anasının sevgisini hiss etmək, oyuncaqlarla oynamaq, qayğısız həyat keçirmək istəyir. Tarixin siyasi oyunlarından, həyatın "qaranlıq tərəflərindən" xəbəri olmayan məsum körpələrin buna tam haqqı çatır. Uşaqlar sülh və günəş arzulayır. Əfsuslar olsun ki, çox vaxt torpaq iddiası, varlanmaq hərisliyi və hegemonluq istəyində olan dövlətlərin başladığı müharibə adlı kabus uşaqları soyuq silahla, ölümlə, aclıqla, psixoloji travmalarla üz-üzə qoyur. Bəli, müharibə heç də uşaqların küçədə oyuncaq silahlarla oynadığı dava-dava oyunu deyil, real ölüm və geridə qalan travmadır. Döyüş zamanı böyüklərə dəyən güllələr həm də uşaqların arzusunu, ruhunu, gələcəyini güllələyir.

Yaxın zamanlarda əldə edilən hesablamalara görə, dünyada bu günə kimi müxtəlif dövlətlər arasında təxminən 8048 müharibə qeydə alınıb və bu müharibələrdə zərər çəkmiş uşaqların sayı milyonlardır.

Təkcə elə 1941-1945-ci illərdə əksər dünya dövlətlərini əhatə edən II Dünya müharibəsinin statistikasına nəzər salsaq görürük ki, həmin il-

lərdə minlərlə uşaq həlak olub, milyonlarla uşaq isə fəlakətə sürüklənib, səfəltə, aclıqla, çarəsizliklə üz-üzə qalıb.

Bu fəlakət o qədər böyük idi ki, artıq ölkələr uşaqların gələcəyindən narahatlıq keçirir, hər yerdə həyəcan təbili çalınırdı. İrəndən, dinindən asılı olmayaraq bütün uşaqların müdafiəsinə qalxan Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Beynəlxalq Fövqəladə Uşaq Fondu olan UNICEF-in məhz 1946-cı ildə yaradılması da təsadüfi deyildi.

Təbii ki, dünyanın heç bir yerində uşaqlar yaşadığı ərəzini özləri seçmir, müharibəni gözləmir. Bu, onların taleyinə yazılmış alın yazısıdır və zaman-zaman müharibələr baş verdikcə onun tərkib hissəsi olaraq uşaq qətliaamları da davam edir.

Bəlkə də elə təkcə uşaqların xatirinə yer üzündə baş verən bütün müharibələrə son qoymaq olardı... Lakin bəşəriyyətin gözlədiyi və gələcək dünyanın xilas olacağı "rədd olsun müharibə, uşaq ölümlərinə son!" şüarı hələlik arzu olaraq qalır. Ayrı-ayrı ölkələr arasında müharibələr bu gün də davam edir və açıq şəkildə uşaq-

11.10.2020 GƏNCƏ TERRORU

2020-ci il oktyabrın 11-də gecə saat 02.00 rədələrində düşmənin şəhərin mərkəzinə ballistik raket hücumu nəticəsində 9 nəfər şəhid olub, 35 nəfər yaralanıb.

ların hüquqları pozulur.

Bəzi ölkələr hətta uşaqlardan birbaşa döyüş əməliyyatlarında, hərbi təlimlərdə istifadə edirlər. Hələ 1970-ci illərdə qəbul olunan "Uşaqlardan hərbi istifadə edilməsinin dayandırılması barədə" konvensiyaya baxmayaraq, Əfqanıstan, Kolumbiya, Mərkəzi Afrika Respublikası, İraq, Mali, Myanma, Nigeriya, Filippin, Somali, Sudan, Suriya, Yəmən kimi ölkələrdə hələ də belə hallar yaşanmaqdadır.

2011-ci ildən bu yana Suriyada, Əfqanıstanda, İraqda minlərlə uşaq qanlı döyüşlərin qurbanına çevrilib.

Elə bu yaxınlarda müharibəyə məcbur edilmiş Ukraynada 430 uşaq həlak olub, 829 uşaq yaralanıb. XXI əsr üçün olduqca ağır, kədərli,

qanlı statistikadır.

Təəssüflə qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan nə qədər sülhsevər, tolerant, dinc yaşamağa üstünlük verən ölkə olsa da, uzun illərdir ki, bizə düşmən münasibəti göstərən ermənilərin torpaqlarımızı ələ keçirmək iddiası və təcavüzkarlıq planı nəticəsində məcburən Qarabağ müharibəsinə cəlb olunub. Bu müharibədə biz düşməndən fərqli olaraq vətənimizi müdafiə etmək, torpaqlarımızı işğaldan azad etmək üçün müqəddəs əmal uğrunda döyüşmüşük. Lakin təyinatından asılı olmayaraq, xalqımızın balaları da müharibənin ağrı-acısını, mərhumiyyətlərini, qorxu, stress və həyəcanını yetərincə yaşayıblar. Hələ 1990-cı illərdən başlayaraq erməni işğalçılarının ölkəmizə hərbi təcavüzü nəticəsində Qarabağda yaşayan

uşaqlar erkən yaşlarından zorakılıqla qarşılaşıblar, kiçik yaşlarından ailələrinə qarşı törədilən dəhşətlərin şahidi olaraq emosional travmalar alıblar.

Birinci Qarabağ müharibəsi zamanı 200-ə yaxın azərbaycanlı uşaq qətlə yetirilib, minlərlə uşaq valideynlərini itirib, yurd-yuvasından köçgün düşüb.

Uşaqlara qarşı ən dəhşətli hərbi cinayətlərdən biri isə erməni qəsbkarları tərəfindən törədilən Xocalı soyqırımıdır. Xocalı faciəsi insanlığa, xüsusilə uşaqlara qarşı törədilmiş sözlə ifadəsi mümkün olmayan vəhşilikdir. 1992-ci il, fevralın 25-dən 26-na keçən gecə erməni quldurları keçmiş sovet ordusunun 366-cı alayı ilə birlikdə bir gecənin içərisində Xocalı şəhərini yerlə-yeksan etmiş, 63 nəfəri uşaq olmaqla yüzlərlə dinc əhalini qətlə yetirmişdir. Erməni təcavüzü nəticəsində 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq valideynlərindən birini itirmişdir. Qarı-boranlı gündə meşənin ortasında tək-tənha, köməksiz qalan, gözünün qarşısında valideynləri öldürülən, acından ölməmək üçün meyitlərin cibindən quru çörək tapıb yeyən, ölən anasının döşünü əmən bu uşaqların həyat hekayələri erməni vəhşiliyinin iç üzünü açıb göstərən ən böyük faktdır. Yetər ki, dünya ölkələri bu faciəni duyub anlasın...

Tanınmış jurnalist Elşad Eyvazlı Xocalıda valideynlərini itirmiş 25 uşağın dəhşətli həyat hekayəsini "Böyüməyən uşaqlar" kitabında toplayaraq, müxtəlif dillərə çevirmiş, bir çox ölkələrdə nəşr etdirmişdir. Məqsəd isə Xocalı həqiqətlərini bütün dünyaya çatdırmaq, uşaq qatillərini tanımaq, Qarabağ müharibəsində kimin haqlı, kimin haqsız olduğunu anlatmaq və dünyanı ədalətə səsləmək idi. Bu həyat hekayələri ilə tanış olduqca erməni faşistlərinin körpələlərə yaşatdıqları dəhşətlər adamın qanını dondurur. Artıq həddi-buluğa çatan, ailə həyatı quran, özləri də

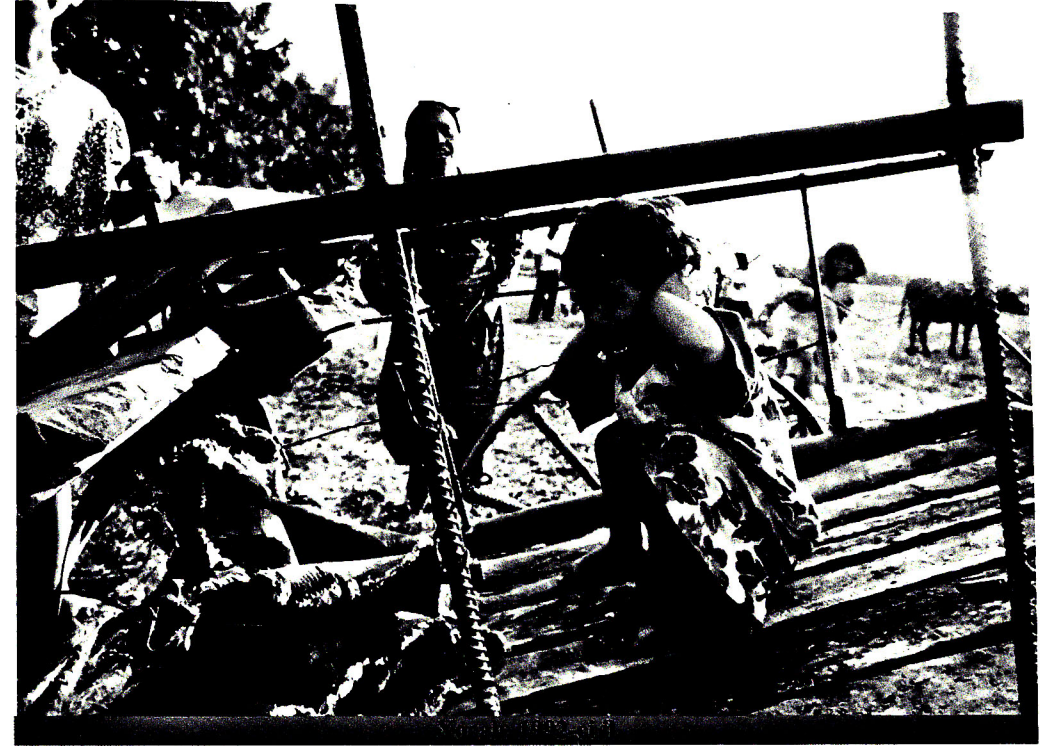
valideyn olan bu "uşaqlar" o dəhşətləri heç cürə unuda bilmirlər.

Həmin gecə valideynlərini itirən 25 nəfərdən biri - Anar Orucov o qorxulu günü belə xatırlayır: "Xocalıdan vahiməylə çıxanda üç bacımdan biri, ortancılı Xəyalə anamın belində idi. Kübra da qucağımda. Anam gülləylə vurulanda o, belindən yerə düşüb. Sonra ahu-naləylə atama tərəf qaçıb ki, anamın vurulduğunu ona desin. O, atama sarı qaçarkən erməni snayperinin gülləsinə tuş gəlib. Aлчаqlar, vəhşilər qızciğazı düz alnından vurmuşdular!.. Anamın və bacımın meyitini dayımgil çıxarıblar. Kübra evimizin sonbeşiyi idi. Heç 1 yaşı tamam olmamışdı hələ. Haqqında danışılan uşaq var e, ölmüş anasının döşünü çıxarıb əmən, bax, o qız kiçik bacım Kübradı. Meşədə onu don vurmuşdu. Zavallı! Meyitləri yığanda elə biliblər ki, o da ölüb. Məsciddə yuyanda isti su donu açmışdı. Onda biliblər ki, bacım sağdır, hələ yaşayır" (E. Eyvazlı "Böyüməyən uşaqlar").

Həmail Xəlilova isə o anları belə dilə gətirir: "Atamı gözümün önündə itirdim. Amma anamın öldüyünü hələ bilmirdim, o da güllə yarası almışdı. BTR mərmisinin qəlpəsi sinəsini sıyrıb aparmışdı. 4 yaşlı bacım yanındaymış. Anam canını tapşırıbmış. Bacımsa elə bilib ki, anam yatıb. Hardansa bir adyal tapıb anamın üstünü örtübmüş. Örtüb ki, anam üşüməsin. Sonra bu dəcəl qız da dizindən aldığı iki güllə yarasından ölüb. Ölmüş anasını yatmış zənn edib üstünə adyal örtərkən..." (E. Eyvazlı "Böyüməyən uşaqlar").

Çox dəhşətli hekayələrdir. O hadisələrin şahidi olmayan insanlara bəlkə də bu hekayələr qorxulu bir nağıl kimi görünə bilər... Amma bunlar nağıl deyil, uşaqların yaşadığı real faciədir.

Bir gecədə uzun bir ömürə sığacaq qədər faciəni yaşayan uşağın o gecədən qoparaq böyüməyi doğrudan da çox çətindir. Həyatının bir parçasını qoparıb atan, taleyinə iri hərflərlə, qara xət-

lə yazılan, can ağrısına, ürək sızıtısına çevrilən o gecəni necə unutmaq olar?..

Nə yaxşı ki, dövlətimiz bu uşaqlardan öz qayğısını əsirgəmədi, doğma münasibət göstərdi, onların təhsilinə, işlə təmin edilməsinə, həyata adaptasiya olunmasına xüsusi diqqət ayırdı.

Çox keçmədən bir vaxtlar yurd-yuvalarından didərgin düşmüş, valideynlərini itirmiş, ruhları güllələnmiş bu uşaqlar böyüyüb vətəni müdafiə etmək üçün silaha sarıldılar, torpaqlarımızın

azad edilməsində iştirak etdilər. Çünki nə qədər mərhumiyyətlərə düçar olsalar da, onların qəlbində vətən, torpaq sevgisi vardı, sabaha ümidlərini itirməmişdilər.

Uşaq qətləmi olan Xocalı faciəsinin bir daha heç yerdə təkrarlanmaması, cinayətkarların tanınması üçün Azərbaycan dövləti ardıcıl şəkildə təbliğat işləri aparıb və bu gün də onu davam etdirir. Bu istiqamətdə Heydər Əliyev Fondunun, xüsusilə də fondun prezidenti Mehriban xanım

Əliyevanın gördüyü işlər ölçüyəgəlməz qədər böyükdür. Onun təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə hazırlanan “Qarabağ həqiqətləri” bukleti ingilis, fransız, rus, alman və macar dillərinə tərcümə edilərək müxtəlif ölkələrə yayılmışdır. Eyni zamanda, fond tərəfindən ingilis, rus və türk dillərində hazırlanan “Xocalı soyqırımı” adlı sənədli film, həmçinin, “Xocalı uşaqların gözü ilə” və “Təcavüzün qurbanları” adlı foto sərgilər bir çox ölkələrdə nümayiş etdirilmiş, milyonlarla

insan tərəfindən izlənilmişdir.

Lakin ermənilərin bəzi havadarlarına arxalanaraq ölkəmizə qarşı törətdikləri vəhşiliklər tək-cə Xocalı faciəsi ilə bitmirdi. Onların torpaqlarımızı zəbt edərək orada yerləşmək hərisliyi bir an da olsa səngimirdi. 1994-cü ildə atəşkəs imzalanırsa da, düşmənin dinc əhaliyə qarşı təcavüzü yənə davam edirdi. Elə həmin illərdə respublikamızda 14 uşaq şəhid olmuş, 20 uşaq isə yaralanmışdı.

Düşmən gülləsi vətənimizin müxtəlif yerlərində günahsız, heç nədən xəbərsiz uşaqlara tuşlanırdı. Tovuz rayonunda 13 yaşlı Aygün Səfərova kəndin kənarındakı çaydan tapdığı oyuncağı evə gətirmiş, evdə stolun üstünə qoyarkən onun içərisinə yerləşdirilmiş partlayıcının işə düşməsi nəticəsində həlak olmuşdu.

Ağdam rayonunun Qərvənd kəndində 9 yaşlı Fariz Bədəlov öz həyətlərində dostu ilə oynaya

yarkən erməni silahlıları tərəfindən snayperlə nişan alınaraq qətlə yetirilmişdi.

2017-ci ildə Füzuli rayonunda 14 aylıq Zəhra Quliyeva nənəsi Sahibə Quliyeva ilə birlikdə düşmən tərəfindən açılan atəşlə şəhid olmuşdu.

Tərtər rayonu Kəbirli kəndinin məktəblisi Orxan İsmayilzadə öz həyətlərində nar yığıb yemək istəyərkən erməni raketinin hədəfinə tuş gələrək həlak olmuşdu.

Arzuları gözündə qalan, yaşamaq hüquqları öllərindən alınan bu günahsız uşaqların qatillərinə ən ağır cəza kəsilsə belə, yenə də azdır.

2020-ci il sentyabrın 27-dən noyabrın 8-nə kimi 44 günlük müharibədə Ali Baş Komandanımızın uğurlu diplomatiyasının və rəşadətli ordumuzun igidliyi nəticəsində torpaqlarımız işğaldan azad edilərək düşmən üzərində böyük qələbə qazanıldı. Düşmənlər dedə-baba yurdlarımızdan qovuldu. Qarabağ döyüşləri zamanı bu qələbəni həzm edə bilməyərək öz uğursuzluğu ilə barışmaq istəməyən erməni hərbi siyasi rəhbərliyi bu dəfə cəbhədən kilometrərlə uzaqda yerləşən Tovuz, Tərtər, Gəncə, Goranboy, Bərdə, Mingəçevir şəhərlərini atəşə tutdu. 2020-ci il, oktyabr ayının 17-də Gəncədə dinc əhalinin başına qadağan edilmiş raket bombaları yağdırıldı, uşaqlar və qadınlar daxil olmaqla dinc əhali

rımızdan qovuldu. Qarabağ döyüşləri zamanı bu qələbəni həzm edə bilməyərək öz uğursuzluğu ilə barışmaq istəməyən erməni hərbi siyasi rəhbərliyi bu dəfə cəbhədən kilometrərlə uzaqda yerləşən Tovuz, Tərtər, Gəncə, Goranboy, Bərdə, Mingəçevir şəhərlərini atəşə tutdu. 2020-ci il, oktyabr ayının 17-də Gəncədə dinc əhalinin başına qadağan edilmiş raket bombaları yağdırıldı, uşaqlar və qadınlar daxil olmaqla dinc əhali

qətlə yetirildi. Bu, beynəlxalq humanitar hüquq və 1949-cu il Cenevrə konvensiyasının pozulması idi. Azərbaycan dövləti uşaqların hüququnun pozulması haqqında beynəlxalq təşkilatlara bəyanat versə də, təəssüf ki, lazımı cavabı ala bilmədi, bu qanlı hadisə laqeydliklə qarşılandı. Halbuki bütün dünya ölkələri uşaqların xilasını və insan hüquqlarının qorunmasını naminə bu qanlı cinayətə öz etirazını bildirməliydi...

Yenə də eyni faciə, yenə də müharibənin, təcavüzkar hücumların qurbanı olan uşaqlar! Gəncədə törədilən erməni terroru nəticəsində 7 uşaq həlak olmuş, 31 uşaq yaralanmış, 4 uşaq hər iki valideynini itirmişdi. Terror zamanı 10 aylıq Narin Xəliqova öz anası Sevil Əsgərova ilə birlikdə həlak olmuş və ikisi birlikdə torpağa tapşırılmışdı. Eyni zamanda, 1 yaşlı Mədinə və onun valideynləri, bacı-qardaş olan 6 yaşlı Məryəm və 11 yaşlı Orxan Xəlillilər də terrorun qurbanı olmuşdu. 8 yaşlı Hüseyn Əliyev, 16 yaşlı Sevil Əliyeva, 2 yaşlı Nilay Əliyeva, 3 yaşlı Xədicə Şah-nəzərova hər iki valideynini itirdi. Düşmən guya bununla bizim gözümüzü qorxutmaq, psixoloji təsir göstərmək istəyirdi. Lakin bu dəfə də onların arzusu gözündə qaldı. Nə bir-birinin ardınca törədilən qətləmlər, nə dağıntılar, nə məkrli planlar xalqımızın döyüş əzmini, qələbə ruhunu qıra bilmədi. Dağıntılar altından çıxarılan yaralı uşaqlar belə öz təmkinini pozmadı, gülə-gülə dünyaya meydan oxumağı bacardı. Çünki vətən sevgisi bu xalqın qanında, genindədir. Onlar eşitdikləri partlayış səslərini, vahiməli qışqırıqları, gördükləri qanlı hadisələri dənə-dənə xatırlayırlar. Çox vaxt qarabasmalar, həyəcan, kədərli əhval-ruhiyyə onları tərk etmir.

Dövlətimiz müharibədən çıxan uşaqların normal həyata qayıtması, üzlərinin gülməsi, xoşbəxt gələcəyə qovuşması üçün əlindən gələni əsirgəmir. Heydər Əliyev Fondu, Azərbaycan

Uşaq Fondu, Uşaq təşkilatları, Uşaq Reabilitasiya Mərkəzləri bu gün ardıcıl şəkildə müxtəlif dövlət proqramları, layihələr, tədbirlər həyata keçirir, müharibədən zərər çəkmiş uşaqlara qayğı göstərir. Uşaqların inamı, fərəhli olması, dinc şəraitdə firavan yaşaması dövlətimiz üçün ən ümdə məsələlərdən biridir.

“Uşaq hüquqları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanununu əldə rəhbər tutaraq II Qarabağ savaşına şahidlik etmiş uşaqlarla ciddi iş aparan “ASAN könüllüləri” təşkilatının, UNICEF-in Azərbaycan nümayəndəliyinin təşkilatçılığı ilə birlikdə “Fövqəladə hallarda uşaq müdafiəsi” layihəsi ilə Bərdə, Ağcabədi, Gəncə, Ağdam, Tərtər, Goranboy və başqa ərazilərdə yaşayan uşaqlarla müntəzəm görüşlər keçirməsi buna bariz nümunədir. Layihəyə cəlb olunmuş peşəkar həkim və psixoloqlar yüzlərlə uşağa psixoloji yardım göstərir. Eyni zamanda onların əyləncə və istirahəti üçün həmin ərazilərdə 2500-dən çox uşağın iştirakı ilə tədbirlər keçirilib. Bu təşkilatların məqsədi müharibədən çıxmış uşaqları qorxudan, həyəcədən xilas etməklə yanaşı, həm də onların qəlbində sevgi, tolerantlıq, ədalət hissi aşılamaqdır.

Psixoloqlar bildirirlər ki, müharibə dövrünün uşaqları 1990-cı illərdə tank şəkli, yanan hərbi texnika, qan izləri çəkirdilərsə, indi isə daha çox qalib əsgər şəkli, üzərində bayraq dalğalanan ev, aydın günəşli səma, gül-çiçəkli həyətlər çəkirlər. Bu da uşaqların psixikasındakı irəliləyişdən, həm də qalib ölkəmizlə qürur hissindən xəbər verir.

Müharibələrin qarşısını almaq, dünyadakı bütün uşaqları sülh, əmin-amanlıq şəraitində böyütmək, onlara aydın, işıqlı səma altında günəşi bütöv göstərmək və xoşbəxt dünyanı bəxş etmək hamımızın borcudur. Uşaqlar bizim gələcəyimizdir. Kaş ki əl-ələ verib gələcəyimizi birlikdə qoruya bilək!